

dr hab. Jarosław Ropęga, prof. UŁ

Łódź, dnia 20 maja 2022 r.

Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania

Katedra Przedsiębiorczości i Polityki Przemysłowej

RECENZJA

**w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości**

dr. Marcinowi Staniewskiemu

Podstawy formalne recenzji

Podstawą formalną oceny jest pismo prof. dr hab. Pawła Luli, Prorektora ds. Nauki Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, z dnia 14 marca 2022 roku, w którym zostałem powiadomiony o powołaniu mnie przez Radę Doskonałości Naukowej na recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym dr. Marcina Staniewskiego.

Podstawy prawne sporządzenia recenzji wyznaczają art. 218-226 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r., poz. 478,619).

Podstawą sporządzenia recenzji były dostarczone mi materiały w wersji papierowej i elektronicznej:

- kopia dyplomu doktora nauk ekonomicznych w zakresie nauk o zarządzaniu
- autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć w pracy naukowo-badawczej opracowany w języku polskim,
- wykaz osiągnięć naukowych
- kopie publikacji,
- oświadczenia współautorów

Podstawowe dane o Kandydacie

Dr Marcin Staniewski w 2000 roku ukończył Wyższą Szkołę Przedsiębiorczości i Zarządzania im. L. Koźmińskiego w Warszawie (obecnie Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie). Stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie nauk o zarządzaniu został mu nadany w 2006 roku przez Senat Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania

im. L. Koźmińskiego w Warszawie (obecnie Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie) na podstawie obrony pracy pod tytułem *Zarządzanie zasobami ludzkimi a zarządzanie wiedzą w przedsiębiorstwie*. Promotorem pracy była prof. dr hab. Grażyna Gierszewska, recenzentami prof. dr hab. Henryk Król oraz prof. dr hab. Kazimierz Doktor. Rozprawa doktorska uzyskała w 2007 roku nagrodę Komitetu Nauk Organizacji i Zarządzania Polskiej Akademii Nauk w ogólnopolskim konkursie prac w zakresie nauk o zarządzaniu oraz w 2009 roku wyróżnienie w Konkursie Nagród Naukowych Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa im. Profesora Karola Adamieckiego.

Od listopada 2005 roku do chwili obecnej jest zatrudniony w Akademii Ekonomiczno-Humanistycznej w Warszawie (wcześniej Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie) na stanowisku adiunkta. Od października 2015 roku do 2019 roku pełnił funkcję kierownika Katedry Zarządzania Zasobami Ludzkimi na Wydziale Zarządzania i Finansów Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie. Od października 2019 roku pełni funkcję prorektora ds. nauki. Od 2005 roku do 2019 roku zatrudniony był też w tej uczelni na stanowisku dyrektora ds. rozwoju.

Wymogi prawne wobec osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Zgodnie z art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r., poz. 478,619), stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora;
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:
 - a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 kryteria ewaluacji jakości działalności naukowej ust. 2 pkt 2 lit. a, lub
 - b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 kryteria ewaluacji jakości działalności naukowej ust. 2 pkt 2 lit. b, lub
 - c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;
- 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Warunek 1 – posiadanie stopnia doktora

Dr Marcin Staniewski uzyskał stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych w zakresie nauk o zarządzaniu, nadany uchwałą Rady Senatu Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego z dnia 20 lipca 2006 roku.

Podstawę stopnia naukowego stanowiła rozprawa doktorska pt. *Zarządzanie zasobami ludzkimi a zarządzanie wiedzą w przedsiębiorstwie* przygotowana pod kierunkiem promotora prof. dr hab. Grażyny Gierszewskiej. Recenzentami w przewodzie doktorskim byli prof. dr hab. Henryk Król oraz prof. dr hab. Kazimierz Doktor.

Dr Marcin Staniewski spełnia warunek 1

Warunek 2 - posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny

Jako osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego dr Marcin Staniewski wskazał cykl powiązanych tematycznie publikacji pt. *Uwarunkowania aktywności biznesowej i osiągania sukcesu w przedsiębiorczości*. Na cykl składa się 15 anglojęzycznych artykułów, w tym 14 we współautorstwie. Tematyka cyklu pozwala stwierdzić, że wpisuje się on w nurt badawczy dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości.

Przedłożone do oceny artykuły opublikowane zostały w rozpoznawanych zagranicznych czasopismach z zakresu ekonomii (4 artykuły), filozofii i socjologii (2 artykuły) oraz zarządzania (7 artykułów) oraz w czasopismach krajowych (2 artykuły). 11 artykułów opublikowano w czasopismach z Impact Factor.

Ocena cyklu zostanie przeprowadzona w oparciu o chronologię i odpowiedzi Habilitanta na postawione pytania badawcze, przedstawione w autoreferacie.

Odpowiedzi na pierwsze pytanie badawcze: *Czy działalność gospodarcza może być realizowana w zgodzie z poszanowaniem zasad etycznych?* Miały dostarczyć dwa artykuły *Ethical Aspects of Entrepreneurship* autorstwa M. Staniewski, W. Słomski, K. Awruk z 2015 roku oraz *Are Etics in Entrepreneurship possible at all?*, M. Staniewski, W. Słomski, R. Rzyński, również z 2015 roku. W artykułach tych poruszane są zagadnienia filozoficzne dotyczące aspektów etycznych przedsiębiorczości i prowadzenia działalności gospodarczej. Prowadzone w publikacjach rozważania prowadzą do dość ogólnych stwierdzeń, że dyskusja o etyce zawodowej przedsiębiorców jest wskazana. Szkoda, że autorzy nie rozwinęli kwestii postulatu dotyczącego sformułowania zasad kodeksu etyki przedsiębiorcy, co mogłoby stanowić wartość w kontekście nauk o zarządzaniu i jakości.

Artykuł pt. *Influence of Socioeconomic Factors on the entrepreneurship of Polish Students* z 2013 roku M. Staniewski, T. Szopiński, stanowi odpowiedź na drugie pytanie badawcze: *Jakie są socjoekonomiczne czynniki warunkujące pro-przedsiębiorczą postawę studentów?*

W artykule tym postawiono i zweryfikowano pięć hipotez dotyczących relacji takich czynników jak kierunek studiów, wiek, płeć, doświadczenie przedsiębiorcze w rodzinie lub wśród znajomych z gotowością podjęcia działalności gospodarczej przez studentów. Warto podkreślić, że są zawarte w artykule sugestie kierunków przyszłych badań, takie jak wpływ wielkości ośrodka akademickiego, pobyt za granicą czy znajomość języków obcych na postawy przedsiębiorcze studentów.

Efektom kontynuacji badań nad tematyką postaw przedsiębiorczych studentów jest artykuł *Motivating factors and barriers in the commencement of one's own business for potential entrepreneurs* z 2015 roku autorstwa M. Staniewskiego i K. Awruk. Stanowi on odpowiedź na trzecie i czwarte pytanie badawcze dotyczące motywów i barier podejmowania przez studentów działalności gospodarczej. Autorzy zwracają tu uwagę na istnienie motywacji negatywnych (*push*) i pozytywnych (*pull*) podjęcia działalności gospodarczej. Szkoda, że w dyskusji zabrakło odniesienia do cyklicznych badań nad motywami do założenia działalności gospodarczej prowadzonymi przez Global Entrepreneurship Monitor (GEM).

Kolejne pytanie badawcze dotyczyło stopnia przygotowania studentów do samozatrudnienia. Próbę odpowiedzi na to pytanie podjęto w artykule M. Staniewski, T. Szopiński *Student readiness to start their own business* (2015). Badania przeprowadzone przez autorów nie wykazały związku między kierunkiem studiów a stopniem gotowości studentów do podjęcia działalności gospodarczej. Wątpliwości budzi tu reprezentatywność próby badawczej (badania przeprowadzone na jednej uczelni prywatnej), przeprowadzony przegląd literatury nie uzasadnia doboru kryteriów budowy miernika gotowości do podjęcia działalności gospodarczej.

Na uwagę zasługuje artykuł M. Staniewski, K. Awruk *Start-up intentions of potential entrepreneurs – the contribution of hope to success* (2016). Zawiera on rzetelnie omówione wyniki badań powiązania nadziei na sukces i decyzji o podjęciu działalności gospodarczej. Wkładem Habilitanta w rozwój badań nad intencjami przedsiębiorczymi jest opracowanie autorskiego narzędzia badawczego a także wyjaśnienie związków między nadzieją na sukces a intencjami przedsiębiorczymi studentów. Artykuł stanowi odpowiedź na szóste pytanie badawcze: *Czy ogólne przekonania studentów o możliwości realizacji własnych celów mają wpływ na podjęcie decyzji o założeniu własnej działalności gospodarczej?*

Kolejne pytanie badawcze: *Jaki jest poziom nadziei na sukces przedsiębiorczy studentów?* jest kontynuacją wątku badania postaw proprzedsiębiorczych studentów. Odpowiedzi na to pytanie udzielono w artykule M. Staniewski, K. Awruk *The hope for economic success among the youth* z 2016 roku. Przedstawione w artykule wyniki badań studentów wypełniają lukę badawczą w zakresie określenia predyktorów sukcesu przedsiębiorczego. Wnioski z badań autorzy artykułu odnieśli do populacji polskich studentów, co jest działaniem nieuzasadnionym, z uwagi na przeprowadzenie badań wśród studentów jednej uczelni.

Realizacja grantu OPUS finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki pozwoliła Habilitantowi na zrealizowanie badań na temat organizacyjnych i psychologicznych predyktorów sukcesu przedsiębiorczego. Badania zostały przeprowadzone wśród przedsiębiorców, którzy założyli działalność w latach 2008-2012. Na podstawie wyników

badan powstały trzy kolejne artykuły cyklu, w których zawarte są odpowiedzi na trzy kolejne pytania badawcze.

Artykuł *Entrepreneurial personality dispositions and selected indicators of company functioning* autorstwa M. Staniewski, K. Janowski, K. Awruk z 2016 roku odnosi się do zbadania zależności pomiędzy dyspozycjami osobowościowymi a wybranymi wskaźnikami sukcesu przedsiębiorczego. W tym celu został opracowany autorski kwestionariusz przedsiębiorczych predyspozycji osobowościowych, w którym przedsiębiorcy dokonują subiektywnej samooceny swoich cech psychologicznych. Habilitant zdaje sobie sprawę z tego ograniczenia, postulując konieczność dalszych badań z wykorzystaniem obiektywnych wskaźników.

Kolejny artykuł *Setting up a business and funding sources* M. Staniewski, T. Szopiński, K. Awruk (2016) porusza tematykę zależności między motywami założenia działalności gospodarczej (ekonomicznymi i pozaekonomicznymi) a źródłami finansowania. Autorzy wykazali, że osoby zakładające działalność z powodów finansowych (chęć poprawy sytuacji materialnej) są bardziej skłonne angażować własne lub zwrotne środki finansowe niż osoby motywowane powodami niefinansowymi, np. chęcią samorealizacji.

Ostatni artykuł, który powstał w oparciu o projekt badawczy finansowany przez NCN nosi tytuł *The Contribution of Business Experience and Knowledge for Successful Entrepreneurship* (2016). Jest to jedyny artykuł z przedstawionego do oceny cyklu publikacji napisany samodzielnie przez Habilitanta. W artykule tym Habilitant dokonał przeglądu literatury na temat wskaźników i determinant sukcesu przedsiębiorczego. W badaniach został wykorzystany wskaźnik sukcesu przedsiębiorczego zawierający zarówno obiektywne jak i subiektywne miary.

Artykuł M. Staniewski, K. Nakatomi (2015) pt. *Organizational entrepreneurship. Management Philosophy of local company in Japan* opisuje sylwetkę przedsiębiorcy N. Ogawy oraz stosowaną przez niego „filozofię zarządzania”. Artykuł odnosi się do jedenastego pytania badawczego: *Jaka jest pro-przedsiębiorcza „filozofia zarządzania” przedsiębiorstwem?* Wnioskiem płynącym z rozważań prowadzonych w pracy jest zwrócenie szczególnej uwagi na zasoby ludzkie w organizacji oraz odpowiednie podejście do pracowników, jako czynnik sukcesu współczesnych przedsiębiorstw.

Kolejne, dwunaste pytanie badawcze dotyczyło poziomu innowacyjności przedsiębiorstw sektora MSP w Polsce. W artykule pt. *Entrepreneurship and innovativeness of Small and Medium-Sized Construction Enterprises* (2016) autorstwa M. Staniewski, R. Nowacki, K. Awruk dokonano porównania poziomu innowacyjności przedsiębiorstw budowlanych z pozostałą populacją przedsiębiorstw, przy zastosowaniu subiektywnego miernika innowacyjności opartego na deklaracjach właścicieli/menedżerów badanych firm.

Próba odpowiedzi na trzynaste pytanie badawcze (*W jaki sposób dokonywać jakościowego pomiaru sukcesu przedsiębiorczego?*) została podjęta w dwóch artykułach. Pierwszy z nich pt. *Questionnaire of entrepreneurial success – Report on the initial stage of method construction* M. Staniewski, K. Awruk prezentuje wstępne wyniki badań nad autorskim

narzędziem pomiaru sukcesu przedsiębiorczego (Kwestionariusz Sukcesu Przedsiębiorczego). Założeniem autorów było opracowanie wskaźnika zawierającego zarówno miary obiektywne jak i subiektywne oraz umożliwiającego pomiar ilościowy. Dużą zaletą opracowanego wskaźnika jest możliwość monitorowania za jego pomocą sukcesu przedsiębiorczego w perspektywie długoterminowej, co daje możliwość obserwacji zmian poziomu sukcesu w czasie. Wstępna analiza parametrów psychometrycznych wykazała wysoką niezawodność opracowanego narzędzia. W drugim artykule tych samych autorów pt. *Entrepreneurial success and achievement motivation – A preliminary report on a validation study of the questionnaire of entrepreneurial success* (2019) zaprezentowano drugą część badań pilotażowych nad Kwestionariuszem Sukcesu Przedsiębiorczego. W artykule przeprowadzono przegląd literatury dotyczący prób zdefiniowania sukcesu przedsiębiorczego oraz jego mierników a także czynników tego sukcesu. Zostały przedstawione wyniki badania świadczące o korelacji między sukcesem przedsiębiorczym a motywacją osiągnięć. Niewątpliwie, pomimo że są to wyniki wstępnych badań a narzędzie wymaga dalszego rozwoju, należy uznać zbudowanie autorskiego kwestionariusza jako wkład w rozwój nauki.

Ostatni artykuł z cyklu odpowiada na czternaste pytanie badawcze: *Czy „klimat” rodziny, jej struktura, zadania, komunikacja, postawy rodzicielskie stanowią istotny zasób z punktu widzenia odnoszonego sukcesu przedsiębiorczego?* M. Staniewski, K. Awruk, *Parental attitudes and entrepreneurial success* (2021). Autorzy skupili się tu na roli rodziny jako czynnika wpływającego na osiągnięcie sukcesu przedsiębiorczego. Wykazali, że istotne z punktu widzenia sukcesu przedsiębiorczego mogą być komunikacja oraz postawy rodzicielskie. Badanie zostało przeprowadzone na stosunkowo niewielkiej próbie 64 przedsiębiorców, w większości z kategorii małych firm, co nie pozwala na uogólnienie wyników. Jest to natomiast ciekawy i stosunkowo nowy wątek w badaniach nad przedsiębiorczością, który warty jest rozwinięcia w kolejnych badaniach.

Ogólna ocena cyklu publikacji

W przedstawionym przez dr. Marcina Staniewskiego cyklu publikacji można wyróżnić dwa główne kierunki zainteresowań badawczych Habilitanta. Pierwszy z nich to postawy przedsiębiorcze studentów (pytania badawcze 2-7). Artykuły dotyczące tej tematyki potwierdzają głównie wnioski płynące z badań innych autorów, brakuje w nich pogłębionych studiów literaturowych, ponadto badania przeprowadzone przez Habilitanta dotyczyły studentów jednej prywatnej uczelni (miejsca zatrudnienia Habilitanta), co ogranicza możliwość uogólnionego wnioskowania. Można tu jednak zauważyć pewne elementy stanowiące wkład w naukę, takie jak opracowanie narzędzia badawczego do pomiaru intencji przedsiębiorczych oraz powiązanie tych intencji z zagadnieniem nadziei na sukces.

Tematyka sukcesu przedsiębiorczego stanowi drugi główny kierunek badań Habilitanta. Odnosi się do niej pięć pytań badawczych (pytania 8-10, 13, 14). W artykułach związanych z tą tematyką widać już większą dojrzałość naukową Habilitanta, dokonuje on bardziej wnikliwego przeglądu literatury światowej na temat przedsiębiorczości, stosuje również rozbudowany warsztat badawczy. Na uwagę zasługują tu dwa artykuły prezentujące wyniki badań pilotażowych nad skutecznością zastosowania autorskiego Kwestionariusza Sukcesu

Przedsiębiorczego. Jako wkład w naukę można w tej części uznać również usystematyzowanie wiedzy z zakresu predyktorów sukcesu przedsiębiorczego, jego mierników a także postaw rodzicielskich mających wpływ na sukces.

Z tymi dwoma głównymi nurtami badań dr. Marcina Staniewskiego słabo powiązane są artykuły dotyczące etyki w biznesie (pytanie badawcze 1) oraz poziomem innowacyjności przedsiębiorstw budowlanych (pytanie badawcze 12). W artykułach tych nie ma odniesień do sukcesu przedsiębiorczego czy też uwarunkowań aktywności biznesowej, co jest tematem cyklu.

Kolejnym mankamentem jest udział prac zbiorowych we wskazanym cyklu publikacji. Z 15 publikacji, 14 jest napisanych we współautorstwie. Problemатyczny w tym aspekcie jest brak wyszczególnienia udziału procentowego Habilitanta w poszczególnych publikacjach. W załączonych oświadczeniach współautorów, w wielu przypadkach wskazują oni współuczestnictwo w opracowaniu części *Results, Discussion, Conclusions and Recommendations*, co znacząco utrudnia określenie rzeczywistego wkładu Habilitanta w powstanie tych publikacji a także określenia jego merytorycznego wkładu w naukę.

Na pozytywną ocenę zasługuje fakt publikacji artykułów z przedstawionego do oceny cyklu w czasopismach z listy A i wysoko punktowanych czasopismach z listy B oraz fakt, że aż 11 pozycji z cyklu znalazło się w czasopismach z Impact Factor.

Pomimo zgłoszonych zastrzeżeń i uwag merytorycznych do poszczególnych artykułów cyklu, wraz z publikacją kolejnych prac widać było rozwój naukowy Habilitanta i doskonalenie warsztatu badawczego; czego efektem jest rozpoznawalność prac w środowisku międzynarodowym.

Dr Marcin Staniewski spełnia warunek 2

Warunek 3 - wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant opublikował, poza artykułami wskazanymi w cyklu, 38 prac, w tym:

- 3 monografie,
- 10 rozdziałów w monografiach (w tym 2 jako współautor)
- 11 artykułów opublikowanych w czasopismach indeksowanych w bazie JCR (w tym 10 jako współautor)
- 14 artykułów opublikowanych w czasopismach poza JCR (w tym 5 jako współautor)

Ponadto był członkiem redakcji naukowych 5 monografii.

Spośród wymienionych powyżej różnych kategorii publikacji 18 pozycji stanowią publikacje obcojęzyczne w języku angielskim. Przytoczone dane świadczą pozytywnie o znacznym zakresie umiędzynarodowienia aktywności publikacyjnej Habilitanta.

Wysoką jakość osiągnięć naukowych Habilitanta potwierdzają też informacje naukometryczne. Według danych zawartych w autoreferacie sumaryczny Impact Factor publikacji naukowych Habilitanta wynosi 57,155. Indeks H wynosi: Google Scholar = 16, Web of Science = 8, Scopus = 9. Wskaźniki cytowań wynoszą Google Scholar = 791, Web of Science = 178, Scopus = 212.

Aktywność publikacyjna Habilitanta koncentruje się wokół następujących zagadnień: Zarządzania zasobami ludzkimi, przedsiębiorczości, zarządzania wiedzą, wykorzystania IT w różnych sferach życia, energetyki. Jest to więc bardzo szeroki zakres tematyczny, w którym trudno wskazać jeden główny kierunek zainteresowań Habilitanta.

Analiza dorobku naukowego dr. Marcina Staniewskiego dowodzi, że Habilitant pełnił rolę zarówno kierownika jak i członka zespołu w 10 projektach badawczych. Odbył również kilka staży naukowych w Norwegii, RPA, Słowacji w ramach realizacji projektów naukowych. Brał również aktywny udział w 10 konferencjach (lata 2008-2021), w tym 13 zagranicznych. Habilitant ponadto był członkiem komitetów organizacyjnych i naukowych 20 krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych. Jest członkiem 5 towarzystw naukowych.

Na uwagę zasługuje również członkostwo w radach naukowych 13 czasopism naukowych, w tym 3 wyróżnionych w JCR a także pełnienie roli recenzenta w 9 czasopismach naukowych.

Aktywność naukową Habilitanta w zakresie warunku nr 3 oceniam jako ponadprzeciętną.

Dr Marcin Staniewski spełnia warunek 3

Konkluzja

Po zapoznaniu się z całokształtem dorobku dotyczącego aktywności naukowej oraz osiągnięć naukowych, w tym przedstawionego cyklu publikacji pt. *Uwarunkowania aktywności biznesowej i osiągania sukcesu w przedsiębiorczości* stwierdzam, że **stanowią one znaczny wkład** w rozwój dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości w świetle przesłanek unormowanych w art. 219 ust. 1, pkt 2-3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, i w związku z tym wyrażam **pozytywną** opinię w sprawie nadania dr. Marcinowi Staniewskiemu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

